

Co-funded by
the European Union

Нақшаи чорабиниҳо оид ба қорӣ намудани модулҳои иқтисодиёти даврӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии Осиёи Марказӣ

WP2 / D 2.4

Сана 20 октябри соли 2024

Таҳияи барномаҳо ва модулҳои инноватсионӣ дар соҳаи
иқтисодиёти даврӣ ва рушди устувор

101129169
Партнери:

Ҳамкорон:

Co-funded by
the European Union

Мундарича

1. Муққадима.....	3
2. Амалҳои стратегӣ	4
Диди амиқ ва стратегия оид ба ИД.....	4
Таблиц ва робита ба ҷомеа.....	7
3. Интегратсияи таҳсилоти олий	7
Оғози тадқиқот дар соҳаи технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза (ТЭТ).....	8
Эҷоди платформаи додаҳо ва захираҳои иқтисоди даврӣ	9
4. Ҳамкорӣ бо ҷонибҳои манфиатдор	12
Хулоса.....	18

1. Муққадима

Гузариши глобалӣ ба иқтисодиёти даврӣ (ИД) як воқуниши муҳим ба мушкилоти афзояндаи экологӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ мебошад, ки дар натиҷаи модели анъанавии иқтисодии “тиред, созед, дубора коркард кунед” ба вуҷуд овардааст. Азбаски камшавии захираҳо, тавлиди партовҳо ва таназзули муҳити зист ба устувории иқтисодҳои саросари ҷаҳон таҳдид мекунад, қабули принципҳои ИД роҳи дигаргунсозиро барои устуворӣ пешкаш мекунад. Дар ин замина, муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ (МТОК) имкони беҳамто ҷиҳати гузариш ба ИД мақоми пешбар, аз ҳисоби таъсирашон ба соҳаи маориф, таҳқиқот ва инноватсия, дошта бошанд.

Дар Осиёи Марказӣ зарурати гузаштан ба иқтисоди даврӣ аз сабаби вобастагии минтақа аз соҳаҳои захираҳои серталаб, урбанизатсияи босуръат ва фишорҳои афзояндаи экологӣ хеле муҳим аст. Бо ворид кардани принципҳои ИД дар амалиёт, барномаҳои таълимӣ ва шарикӣ, донишгоҳҳо метавонанд ҳамчун омили асосии тағирот гарданд ва ба рушди таҷрибаҳои устувор дар тамоми бахшҳо мусоидат кунанд. Ин на танҳо ба ҳифзи муҳити зист, балки ба рушди иқтисодӣ тавассути баланд бардоштани самаранокии захираҳо, инноватсия ва устуворӣ мусоидат намояд.

Ҳадафи ин нақшаи амал фароҳам овардани заминаи стратегӣ барои татбиқи принципҳои иқтисоди даврӣ дар донишгоҳҳои Осиёи Марказӣ мебошад. Он тавсияҳои амалӣ барои ҳамгироии ИД ба барномаҳои таълимӣ, фаъолияти донишгоҳ, ҷалби донишҷӯён ва ташаббусҳои тадқиқотӣ пешниҳод мекунад. Илова бар ин, дар нақша аҳамияти ҳамкории донишгоҳҳо, сохторҳои давлатӣ, соҳибкорӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ барои мусоидат намудан ба гузариши ҳамҷониба ба ИД дар сатҳи минтақавӣ таъкид шудааст. Бо қабули ин нақша, донишгоҳҳои Осиёи Марказӣ метавонанд намунаи пешбари рушди устувор гарданд ва наслҳои ояндаро барои ҳалли мушкилоти экологӣ ва иқтисодии асри XXI омода созанд.

2. Амалҳои стратегӣ

Диди амиқ ва стратегия оид ба ИД

Барои таъмини ҳамгирии бомуваффақияти принципҳои иқтисодии даврӣ (ИД) дар тамоми донишгоҳ, барои роҳбарият муҳим аст, ки ӯҳдадорӣ возеҳ ва институтсионалии ин ҳадафро таъсис диҳад. Ин ӯҳдадорӣ бояд дар ҳама сатҳҳои муассиса - аз диди стратегӣ то барномаҳои таълимӣ, фаъолиятҳои тадқиқотӣ ва амалиёти кампус инъикос ёбад. Бо ин роҳ, донишгоҳ метавонад худро ҳамчун пешво дар соҳаи рушди устувор ҷойгир кунад ва донишҷӯёни худро барои ҳалли мушкилоти глобалии экологӣ омода созад.

Амалҳо:

1. Таҳия ва паҳн кардани стратегияи ҳамгирии ИД дар саросари донишгоҳ

Қадами аввал бояд таҳияи стратегияи ҳамаҷониба бошад, ки дар тамоми муассисаи принципҳои ИД-ро дарбар мегирад. Ин стратегия бояд нишон диҳад, ки чӣ гуна мафҳумҳои ИД ба барномаи таълимӣ ворид карда мешаванд, тавассути тадқиқот пешбарӣ карда мешаванд ва дар амалиёти ҳаррӯзаи донишгоҳ татбиқ карда мешаванд. Стратегияи таҳияшуда бояд ба ҳама ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла омӯзгорон, кормандон, донишҷӯён ва шарикони беруна ба таври возеҳ расонида шавад. Ин фаҳмиши умумии содик будани университетро ба принципҳои иқтисодии даврагӣ таъмин карда, барои ҷидду ҷаҳди якҷоя замина ба вучуд меоварад.

2. Ҳадафҳо ва мӯҳлатҳои мушаххасро барои ҳамгирии ИД муқаррар кунед.

Қадами муҳими навбатӣ ин муқаррар кардани ҳадафҳои мушаххас, андозашаванда ва мӯҳлатҳои барои ҳамгирии принципҳои ИД дар байни факултетҳо ва шӯъбаҳои гуногун мебошад. Ин ҳадафҳо метавонанд таҳияи курсҳои нави марбут ба ИД, ворид кардани мавзӯҳои ИД ба барномаҳои таълимии мавҷуда, пешбурди тадқиқоти байнисоҳавӣ ва татбиқи амалияҳои устуворӣ дар шаҳраки донишҷӯёнро дар бар гиранд. Муқаррар кардани мӯҳлатҳои мушаххас ба нигоҳ доштани раванд кӯмак мекунад ва имкон медиҳад, ки пешрафт назорат ва дар ҳолати зарурӣ ислоҳ карда шавад.

Илова бар ин, як гурӯҳи махсус таъсис диҳед, ки ҳамгирии принципҳои ИД-ро дар тамоми факултаҳо ҳамоҳанг созад. Боварӣ ҳосил кунед, ки гурӯҳи корӣ намояндагони шӯъбаҳои гуногунро дар бар мегирад (масалан, муҳандисӣ, иқтисод, илмҳои экологӣ) барои пешбурди ҳамкориҳои байнисоҳавӣ.

3. Ҳамоҳангсозӣ бо сиёсати миллии рушди устувор ва ҳадафҳои минтақавии ИД

Муҳим аст, ки стратегияи донишгоҳ бо ташаббусҳои васеътари иқтисодии даврӣ ва минтақавӣ мувофиқат кунад. Бо ин роҳ, донишгоҳ на танҳо кӯшишҳои ҳукуматро барои пешбурди устуворӣ дастгирӣ мекунад, балки қобилияти худро барои ҷалби маблағгузорӣ, шарикӣ ва дастгирии ташаббусҳои ИД-и онҳо. Стратегия ҳуҷҷатҳои стратегияи донишгоҳ, ба

монанди изҳороти миссия, чаҳорчӯбаи сиёсат ва нақшаҳои дарозмуддати рушд. Ин кафолат медиҳад, ки принципҳои ИД дар шахсият ва ҳадафи асосии муассиса ҷойгир карда шуда, қарорҳо ва сармоягузориҳои ояндаро роҳнамоӣ мекунад.

4. **Ҷорӣ намудани ИД ба фаъолиятҳои кампус.**

Барои нишон додани ӯҳдадорӣ ҳақиқӣ ба устуворӣ ва иқтисодиёти даврӣ, донишгоҳҳо бояд принципҳои ИД-ро ба фаъолияти кампуси худ ворид кунанд. Чунин дигаргуниҳо метавонанд барои донишҷӯён, кормандон ва дигарон намунаи воқеӣ гузошта, донишгоҳро ба намунаи ибрат дар соҳаи рушди устувор табдил диҳанд.

Амалҳо:

- **Қоҳиши партовҳо:** Донишгоҳҳо метавонанд стратегияҳои идоракунии партовҳоро барои кам, дубора истифода ва коркарди маводҳои дар шаҳраки донишҷӯён истифодашаванда амалӣ созанд. Ин метавонад компост кардани партовҳои органикӣ, кам кардани истифодаи пластмассаҳои якдафъаина ва татбиқи барномаҳои ҳамачонибаи коркарди такрориро дар бар гирад
- **Самаранокии энергетикӣ:** Мактабҳо метавонанд ба истифодаи энергияи барқароршаванда афзалият диҳанд, биноҳоро бо технологияҳои каммасраф таҷдид кунанд ва тағйироти рафтори кормандон ва донишҷӯёнро барои кам кардани истеъмоли энергия ҳавасманд кунанд.
- **Сарфаи об:** Технологияҳои каммасрафи об, аз қабилӣ кранҳои каммаҷр, системаҳои обёрии оқилона ва чамъоварии оби борон метавонанд ба амалиёти кампус ворид карда шаванд. Ин масрафи обро кам мекунад ва ба идоракунии масъулиятноки захираҳо мусоидат мекунад.
- **Харидҳои устувор:** Донишгоҳҳо метавонанд сиёсатҳоеро татбиқ кунанд, ки ба хариди маҳсулот ва хидматҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза афзалият медиҳанд. Ин хариди маводи такрорӣ, маҳсулоти тозакунандаи экологӣ ва масолеҳи сохтмони сабزو дар бар мегирад.
- **Идоракунии захираҳо:** Идоракунии устувори захираҳоро тавассути рақамсозӣ барои кам кардани истифодаи қоғаз, насб кардани ҳисобкунакҳои оқил барои ҳисоб кардани истеъмоли энергия ва об ва мониторинги чараҳои партовҳо барои оптимизатсия амалӣ кардан мумкин аст.
- **Барномаҳои коркарди такрорӣ:** Барномаи коркарди такрорӣ дар саросари донишгоҳ метавонад тавассути пешниҳоди нуктаҳои дақиқи чамъоварии такрорӣ, маъракаи огоҳӣ ва омӯзиш оид ба ҷудокунии дурусти партовҳо таъсис дода шавад.

Чалби донишҷӯён ба омӯзиш ва фаъолиятҳои ИД

Барои ташаккул додани фарҳанги устуворӣ ва амиқтар фаҳмиши донишҷӯён дар бораи иқтисодиёти даврӣ (ИД), донишгоҳҳо бояд донишҷӯёнро ба фаъолиятҳои марбут ба ИД фаъолон чалб кунанд. Чунин иштирок на танҳо огоҳиро баланд мебардорад, балки инчунин ба донишҷӯён таҷрибаи амалӣ дар ҳалли масъалаҳои устувори ҳаёт медиҳад.

Co-funded by
the European Union

Амалҳо:

Муаррифии созмонҳои донишҷӯӣ ё маҳфилҳои марбут ба ИД

Барои ҷалби фаъолони донишҷӯён ба таҷрибаҳои иқтисодии даврӣ (ИД), донишгоҳҳо метавонанд клубҳо ё созмонҳои ба ИД нигаронидашударо таъсис диҳанд, ки мунтазам чорабиниҳо, семинарҳо ва муҳокимаҳоро дар бораи рушди устувор баргузор мекунанд. Чунин маҳфилҳо барои донишҷӯён барои омӯختан ва татбиқи принципҳои ИД тавассути ташкили ташаббусҳо ба монанди ярмаркаҳои устуворӣ, мушкилоти инноватсия ва маъракаи оғоҳӣ оид ба муҳити зист платформа фароҳам меоранд. Бо сохтани ҷомеа дар атрофи ин рӯйдодҳо, донишҷӯён ба масъалаҳои гуногуни устуворӣ ва роҳҳои ҳалли эҳтимоли дучор мешаванд.

Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд донишҷӯёнро барои кор дар лоиҳаҳои амалӣ, аз қабилӣ аудити партовҳо, барномаҳои коркарди дубора дар шаҳраки донишҷӯён ё ҳамкорӣ бо созмонҳои маҳаллӣ ташвиқ кунанд. Ин лоиҳаҳои амалӣ ба донишҷӯён фаҳмиши амиқтари амалияи ИД тавассути татбиқи донишҳои назариявӣ дар ҳолатҳои воқеӣ кӯмак мекунанд. Масалан, донишҷӯён метавонанд бо тичорати маҳаллӣ барои таҳияи стратегияҳо барои кам кардани партовҳо ё эҷоди маҳсулоти аз ҷиҳати экологӣ тоза ҳамкорӣ кунанд ва ба ин васила омӯзиши академиро бо натиҷаҳои воқеие, ки ба ҷомеа ғайриҷамъаваранд, пайваст кунанд.

Таҳияи имкониятҳои омӯзишӣ дар асоси лоиҳа ва пешниҳоди ҳавасмандкунӣ

Барои баланд бардоштани омӯзиши донишҷӯён ва ғош кардани онҳо ба барномаҳои воқеии иқтисоди даврӣ (ИД), донишгоҳҳо метавонанд бо тичорати маҳаллӣ, муниципалитетҳо ва созмонҳои ғайритичоратӣ ҳамкорӣ кунанд, то имкониятҳои омӯзиширо дар асоси лоиҳа пешниҳод кунанд. Тавассути ин ҳамкорӣ, донишҷӯён метавонанд дар масъалаҳои муҳими ИД, аз қабилӣ идоракунии партовҳо, самаранокии захираҳо ва истеҳсолоти устувор кор кунанд, донишҳои академии худро барои ҳалли мушкилоти амалӣ истифода баранд. Ин шарикӣ инчунин ба донишҷӯён дар шабака ва ба даст овардани таҷриба дар татбиқи қарорҳои ИД дар соҳаҳои мухталиф кӯмак мекунанд.

Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд лоиҳаҳои ИД-ро ба курсҳо ворид кунанд, ки дар он донишҷӯён вазифадор карда мешаванд, ки ҳалли мушкилоти мушаххасро таҳия кунанд, ба монанди кам кардани партовҳо дар шаҳраки донишҷӯён, оптимизатсияи истеъмоли энергия ё эҷоди маҳсулоти сабз. Ин равиш ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки на танҳо мафҳумҳои назариявиро омӯзанд, балки онҳоро дар сценарияҳои ҳаёти воқеӣ истифода баранд ва фарқияти байни омӯзиши синф ва амалияи истеҳсолиро баргараф кунанд. Намунаҳо эҷоди системаҳои коркарди пӯшида дар шаҳраки донишҷӯён ё ҳамкорӣ бо мақомоти шаҳр барои таҳияи стратегияҳои маҳаллии ИД мебошанд.

Барои ташвиқи минбаъдаи ҷалби донишҷӯён дар ташаббусҳои иқтисодии даврӣ (ИД), донишгоҳҳо метавонанд стипендияҳо, грантҳо ё ҷоизаҳоро махсусан барои лоиҳаҳои тадқиқотии марбут ба ИД, фарогирии ҷомеа ё ҳалли инноватсионии ИД пешниҳод кунанд. Бо пешниҳоди дастгирии молиявӣ, донишгоҳҳо донишҷӯёнро

Co-funded by
the European Union

ташвиқ мекунад, ки ба мавзӯҳои устуворӣ амиқтар омӯзанд ва ба ҷустуҷӯи мутамарказ барои ҳалли амалии мушкилоти экологӣ мусоидат кунанд. Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд озмунҳои ИД ӯ инноватсиониро баргузор кунанд, ки дар он донишҷӯён имкони пешниҳоди ғояҳо ва ҳалли худро доранд, ки ба ҳалли мушкилоти устувории воқеии ҳаёт нигаронида шудаанд

Таблиғ ва робита ба ҷомеа

Барои ишғоли мавқеи пешбарӣ дар устуворӣ, донишгоҳҳо бояд тавассути таблиғ ва шарикӣ бо оммаи васеъ фаъолона ҳамкорӣ кунанд. Донишгоҳҳо тавассути пешбурди огоҳӣ ва ҳамкориҳои ҷомеа метавонанд барои гузаштан ба иқтисоди даврӣ ҳам дар сатҳи маҳаллӣ ва ҳам дар минтақа таблиғ кунанд.

Донишгоҳҳо метавонанд конференсҳо, семинарҳо ва семинарҳоро оид ба ИД баргузор кунанд, ки олимони пешвоёни соҳа, сиёсатгузoron ва ҷомеаро барои муҳокимаи масъалаҳои устуворӣ муттаҳид созанд. Ин чорабиниҳо метавонанд платформаи табодули наоварӣ, таърихи муваффақият ва натиҷаҳои тадқиқот ва пешбурди равишҳои муштарак ба амалияҳои даврии иқтисодиётро фароҳам оранд.

Донишгоҳҳо метавонанд аз каналҳои васоити ахбори омма, аз қабилҳои васоити ахбори иҷтимоӣ, блогҳо ва расонаҳои хабарӣ истифода баранд, то дар бораи пешрафти худ дар рушди устувор ва таҷрибаҳои иқтисоди даврӣ (ИД) хабар диҳанд. Бо мубодилаи ҳикояҳои муваффақият, тадқиқоти инноватсионӣ ва таҷрибаи пешқадам тавассути ин каналҳо, донишгоҳҳо имкон доранд, ки обрӯи худро ҳамчун пешво дар устуворӣ мустаҳкам кунанд. Истифодаи ин платформаҳо инчунин метавонад огоҳиро афзоиш диҳад ва созмонҳои дигарро барои татбиқи ташаббусҳои ИД илҳом бахшад ва ба гузариши васеътари ҷомеа ба сӯи рушди устувор сахм гузорад.

Барои баланд бардоштани таъсири онҳо, донишгоҳҳо метавонанд эҷоди мундариҷаи ҷолиб ба монанди видеоҳо, омӯзиши мисолҳо ӯ гузоришҳоеро баррасӣ кунанд, ки сахми онҳоро дар рушди устувор нишон медиҳанд. Чунин мундариҷа метавонад ҷанбаҳои калидиро, аз қабилҳои кашфиётҳои илмӣ, лоиҳаҳои донишҷӯӣ ва беҳбуди устувории кампус таъкид кунад. Бо интишори ин маводҳо дар вебсайтҳои расмӣ, бюллетенҳо ва платформаҳои васоити беруна, муассиса метавонад ба аудиторияи васеътар дастрасӣ пайдо кунад, ба ҳамкорӣ мусоидат кунад ва худро ҳамчун як бозигари калидӣ дар ҳаракати ИД ҷойгир кунад. Ин равиш метавонад эътимоди муассисаро баланд бардошт ва пешсафияти онро дар таҳияи таҷрибаҳои устуворӣ нишон диҳад.

3. Интегратсияи таҳсилоти олий

Осиёи Марказӣ бо мушкилоти ҷиддии экологӣ, аз ҷумла болоравии сатҳи партовҳо, истифодаи ноустувори захираҳо ва афзоиши фишор ба экосистемаҳои табиӣ дар натиҷаи рушди босуръати саноат рӯбарӯ аст. Барои ҳалли ин мушкилот муҳим аст, ки муассисаҳои таҳсилоти олий дар мусоидат ба гузариш ба иқтисодиёти даврӣ (ИД) нақши пешбаранда мебозанд.

Co-funded by
the European Union

Таҳияи курсҳои комплексии идоракунии партовҳо

Эҷоди курсҳои таълимӣ, ки ҳам қоидаҳои идоракунии партовҳои байналмилалӣ ва ҳам маҳаллиро инъикос мекунанд, бо тавачҷӯҳи хоса ба ҳалли мушкилоти беназире, ки кишварҳои Осиёи Марказӣ дучор меоянд. Ин курсҳо бояд идоракунии партовҳои пластикӣ ва электронӣ, инчунин дастурҳои соҳавӣ оид ба тавлид ва нобудсозии партовҳоро дар бар гиранд. Бо дарназардошти вобастагии минтақа аз бахшҳо, аз қабилӣ кишоварзӣ, истихроҷи маъдан ва нафту кимиё, дар барномаи таълимӣ бояд таҷрибаи пешқадам аз соҳибкорони муваффақ ва ташаббусҳои хурд, ки ба сохторҳои иқтисодии минтақа мувофиқанд, таъкид шавад. Модулиҳои идоракунии партовҳои хатарнок ва ғайрихатарнок бояд маълумотро дар бораи чаҳорҷӯбаи меъёрӣ, мушкилоти умумӣ ва роҳҳои ҳалли собитшуда, баҳусус мушкилоти Осиёи Марказӣ дар риояи меъёрҳо ва идоракунии партовҳо дар шаҳрҳо ва деҳот дар бар гиранд. Илова бар ин, ин модулиҳо ба рушди технологияҳои кам ва бепартов мусоидат хоҳанд кард, ки тамаркуз ба коркарди такрорӣ, идоракунии бастаҳои пластикӣ ва коркарди партовҳои электронӣ - ҳамаи масъалаҳои муҳимро бо назардошти сатҳи босуръати тавлиди партовҳо дар минтақа. Тарҳрезӣ ва идоракунии системаҳои идоракунии партовҳои коммуналӣ ба курсҳои экологӣ ва муҳандисӣ ворид карда мешаванд, ки ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки талаботҳои техникӣ ва оқибатҳои васеътари иҷтимоӣ ва экологии идоракунии устувори партовҳоро дар шароити маҳаллии худ дарк кунанд. Донишгоҳҳои шарик барои таҳия ва татбиқи ин курсҳо масъул хоҳанд буд, то онҳо ба мушкилоти мушаххаси идоракунии партовҳо дар Осиёи Марказӣ мувофиқ бошанд.

Оғози тадқиқот дар соҳаи технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза (ТЭТ)

Таъсис додани барномаҳои тадқиқотӣ, аз ҷумла барномаҳои PhD, ки ба таҳия ва пешбурди технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза (ESTs), ки ба талаботи саноатӣ ва экологии Осиёи Марказӣ ҷавобгӯ мебошанд, равона карда шудаанд. Навоварӣ дар коркарди такрорӣ, ҳалли партовҳо ба энергия ва бастабандии устувор бояд самтҳои калидӣ бошанд. Ин барномаҳо инчунин бояд татбиқи арзёбии давраи ҳаёт (LCA) дар идоракунии партовҳои коммуналӣ ва саноатӣ, ки дар бораи ҷи гуна метавонад саноати Осиёи Марказӣ ба сӯи амалияи устувори идоракунии партовҳо ҳаракат фаҳмиши амалӣ таъмин намояд, омӯхта шавад. Бо дарназардошти осебпазирии минтақа ба тағирёбии иқлим, тадқиқот инчунин бояд ба баланд бардоштани устувории иқлими системаҳои идоракунии партовҳо равона карда шавад. Институтҳои механизмҳои дастгирии иқтисодиро, ба монанди тарифҳо, субсидияҳо ва кафолатҳои, ки барои ҳавасманд кардани корхонаҳо барои татбиқи принсипҳои ИД пешбинӣ шудаанд. Бо тамаркуз ба ҳадафҳои даврӣ ва таҳияи ченакҳои фаъолият, ин тадқиқотҳо ба инноватсия ҳавасманд хоҳанд шуд ва гузариши васеътари иқтисодӣ ба иқтисоди даврӣ дар соҳаҳои асосии Осиёи Марказӣ, аз истеҳсоли энергия то кишоварзиро дастгирӣ мекунанд.

Co-funded by
the European Union

Дастгирии лоиҳаҳои донишҷӯён оид ба ИД дар соҳаи пластикӣ ва партовҳои электронӣ

Чалби донишҷӯёнро дар ИД тавассути лоиҳаҳои коҳиш додани партовҳои пластикӣ ва чамъоварии партовҳои электронӣ дар донишгоҳҳо ҳавасманд кунед. Инро тавассути пешбурди ташаббусҳо ба монанди маъракаҳои сифрии пластикӣ, таъмири қаҳвахонаҳо ва мошинҳои чамъоварии такрорӣ, бахусус ҳалли масъалаҳои партовҳо дар кишварҳои Осиёи Марказӣ, ки ифлосшавии пластикӣ ва партовҳои электронӣ торафт бештар паҳн мешаванд, ба даст овардан мумкин аст. Тавассути ҳамкорӣ бо иттифоқҳои донишҷӯён, офисҳои устуворӣ ва созмонҳои ғайридавлатии маҳаллӣ, донишҷӯён таҷрибаи муҳими роҳбарӣ мегиранд ва ҳамзамон ба муҳити зист таъсири назаррас мерасонанд. Ин ташаббусҳо на танҳо огоҳиро баланд мебардоранд, балки инчунин ба донишҷӯён имкон медиҳанд, ки дар татбиқи лоиҳаҳои устуворӣ нақши роҳбариро иҷро кунанд. Илова бар ин, ин лоиҳаҳо ба донишҷӯён имкон медиҳанд, ки дар ҳалли мушкилоти воқеии муҳити зист таҷрибаи амалӣ ба даст оранд ва малакаҳои заруриро барои ҳалли масъалаҳои бузурги идоракунии партовҳо дар кишварҳои худ инкишоф диҳанд.

Эҷоди платформаи додаҳо ва захираҳои иқтисодӣ даврӣ

Таҳияи платформаи онлайнӣ барои чамъоварии маълумот, мубодилаи захираҳо ва ҳамкорӣ оид ба ташаббусҳои даврии иқтисодӣ байни донишгоҳҳо, саноатҳо ва шабакаҳои минтақавӣ дар Осиёи Марказӣ. Бо дарназардошти набудани маълумоти мутамарказ ва ҳамкориҳои фаромарзӣ дар минтақа, ин платформа камбудҳои муҳимро тавассути имкон додани табодули таҷрибаҳои беҳтарин, маълумоти тадқиқотӣ ва захираҳои муштараки лоиҳа бартараф хоҳад кард. Ин платформа аз ҷониби шӯъбаҳои махсуси донишгоҳҳои шарик идора карда мешавад ва аз ҷониби шабакаҳои минтақавӣ, аз қабيلي CAREC дастгирӣ мешавад, ин платформа ҳам тадқиқоти академӣ ва ҳам татбиқи амалии иқтисодии даврӣ дар минтақаро дастгирӣ мекунад. Он ба ҳамкориҳои байнидавлатӣ оид ба лоиҳаҳои ИД мусоидат мекунад ва дар ҳалли мушкилоти умумӣ, аз қабيلي идоракунии партовҳои деҳот ва бесамарии захираҳои соҳавӣ кӯмак хоҳад кард. Тавассути табодули дониш ва таҳлили маълумот, платформа ба ҳамкориҳои минтақавӣ мусоидат намуда, ба пешрафти ташаббусҳои ИД дар ҳам тадқиқоти академӣ ва ҳам татбиқи ҷаҳонии воқеӣ оварда мерасонад.

Нақшаи чорабиниҳои мушаххаси кишвар оид ба ҳамгирии иқтисодии даврӣ (ИЭ) ба барномаҳои таълимӣ таҳсилоти олии

Дар асоси таҳлили Ҳисобот оид ба рушди касбӣ, ки дар рафти лоиҳа ва таҳлили барномаҳои мавҷудаи таълимӣ дар донишгоҳҳои шарик Осиёи Марказӣ таҳия шудааст, стратегияҳои зерини кишварҳо амалхоро оид ба ҳамгирии принципҳои иқтисодии даврӣ (ИД) ба ҷаҳорҷӯбаи таълимӣ муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ (МТОК) муайян мекунад.

Co-funded by
the European Union

Қазоқистон

Мушкилоти таҳияи равиши маҷмӯӣ ба иқтисоди даврӣ (ИД) дар бахшҳои тиҷорат, муҳандисӣ ва истихроҷи маъдан дар Қазоқистон бо назардошти вобастагии кишвар аз соҳаҳои захираҳои серталаб, аз қабилӣ истихроҷи маъдан ва металл муҳим аст. Барои ноил шудан ба ин ҳадаф, муассисаҳои таҳсилоти олий бояд ба ворид намудани принципҳои ИД ба барномаҳои таълимӣ ва тадқиқотии худ диққат диҳанд.

Аввалан, ба донишгоҳҳо ташвиқ карда мешавад, ки модулҳои навро дар барномаҳои бакалаврӣ ва баъдидипломии худ ҷорӣ кунанд, ки махсусан ба принципҳои ИД дар соҳаҳои калидӣ, аз қабилӣ истихроҷи маъдан ва металлургия муроҷиат мекунанд. Ин модулҳо бояд фаҳмиши ҳамаҷонибаи самаранокии захираҳо, коркарди такрорӣ ва таҷрибаҳои устуворро таъмин кунанд, ки барои соҳаҳо, ки бештар ба истихроҷи захираҳои табиӣ таъҷиб мекунанд, муҳиманд.

Илова бар ин, ҳамгироии таҷрибаҳои ИД ба курсҳои муҳандисӣ муҳим аст, бахусус онҳое, ки ба самаранокии энергия, истеҳсоли устувор ва технологияҳои партов ба энергия тамаркуз мекунанд. Ин ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки малакаҳои техникиро барои татбиқи қарорҳои муҳандисии сабз дар соҳаҳо, ки ба муҳити зист таъсири назаррас доранд, ба даст оранд. Барномаҳои таълимии муҳандисӣ бояд ба кам кардани истеъмоли захираҳо ва муттаҳидсозии системаҳои партов ба энергия, ки рӯз то рӯз аҳамияти бештар пайдо мекунанд, тамаркуз кунанд, ба монанди ҷараёнҳои саноати маъдан ва металлургия.

Илова бар ин, донишгоҳҳо бояд шарикиро бо ширкатҳои маҳаллии истихроҷи маъдан ва металлургӣ барои мусоидат ба лоиҳаҳои тадқиқотии амалӣ инкишоф диҳанд. Ин ҳамкориҳо ба донишҷӯён имкон медиҳанд, ки бо тавачҷӯҳ ба коҳиши таъсири муҳити зисти ҷаҳонӣ ва тақмили стратегияҳои идоракунии захираҳо бо мушкилоти воқеӣ кор кунанд. Тадқиқоти муштарак метавонад роҳҳои инноватсионии барқарорсозии мавод, кам кардани партовҳо ва оптимизатсияи истифодаи энергияро дар ин соҳаҳо омӯзад. Тавассути ин шарикӣ, донишҷӯён на танҳо таҷрибаи амалӣ меомӯзанд, балки инчунин дар рушди роҳҳои устувори саноатҳои маҳаллӣ саҳм мегузоранд.

Ўзбекистон

Дар Ўзбекистон мушкилот интегратсия кардани принципҳои иқтисоди даврӣ (ИД) ба соҳаи кишоварзӣ ва таълими об мебошад, ки ин махсусан бо назардошти вобастагии шадиди кишвар аз соҳаи кишоварзӣ муҳим аст. Барои ноил шудан ба ин ҳадаф, муассисаҳои таҳсилоти олий бояд ба ҳамроҳсозии барномаҳои таълимӣ ва ташаббусҳои тадқиқотии худ бо таҷрибаҳои устуворе, ки гузариш ба баҳши аз захираҳои бештар самаранок ва устувори кишоварзиро дастгирӣ мекунанд, тамаркуз кунанд.

Яке аз тавсияҳои асосӣ таҳия ва ҷорӣ намудани курсҳои махсус дар доираи барномаҳои илми кишоварзӣ ва идоракунии об мебошад, ки ба принципҳои ИД таъкид мекунанд. Ин курсҳо бояд ба усулҳои устувори кишоварзӣ, самаранокии захираҳо ва сарфаи об тамаркуз кунанд - ҳамаи онҳо барои баланд бардоштани ҳосилнокӣ ва кам кардани таъсири муҳити зист заруранд. Таҳияи курсҳои

Co-funded by
the European Union

идоракунии партовҳо, ки қоидаҳои байналмилалӣ ва миллиро дар бар мегиранд, аз ҷумла партовҳои пластикӣ ва электронӣ. Таваҷҷӯҳ ба қоидаҳои саноат, таҷрибаҳои беҳтарин аз флагманҳо ва ташаббусҳои хурд ва мушкilotи идоракунии партовҳои хатарнок ва ғайрихатарнок.

Мавзӯҳои асосӣ метавонанд технологияҳои кам ва сифр партов, коркарди такрорӣ, таҷрибаҳои ҷудокунӣ, бастабандии пластикӣ ва коркарди партовҳои электрониро дар бар гиранд. Инчунин тавсия дода мешавад, ки талаботи тарҳрезӣ ва техникӣ оид ба идоракунии партовҳои коммуналӣ ба барномаҳои илмӣ экологӣ ва муҳандисӣ дохил карда шаванд.

Тавсияҳои дигар инкишоф додани ҳамкориҳои байни донишгоҳо ва корхонаҳои агросаноатии маҳаллӣ мебошад. Чунин шарикӣ метавонад ба таҳияи лоиҳаҳои амалӣ оварда расонад, ки ба донишҷӯён имкон медиҳанд, ки принсипҳои ИД-ро барои ҳалли мушкilotи воқеии ҷаҳонӣ татбиқ кунанд.

Илова бар ин, Донишгоҳи Осиеи Марказӣ оид ба тадқиқоти муҳити зист ва тағйирёбии иқлим метавонад як маркази пешбурди таҷрибаҳои ИД ва гузаронидани тадқиқот оид ба устувории тағйирёбии иқлим дар соҳаи кишоварзӣ гардад. Ин муассиса метавонад дар пешбурди дониш ва навоарӣ дар ин соҳа бо пешниҳоди платформаи тадқиқоти байнисоҳавӣ дар бораи ҷи гуна татбиқ кардани принсипҳои ИД дар амалияи кишоварзӣ дар иқлими тағйирёбанда нақши муҳим бозад.

Тоҷикистон

Дар Тоҷикистон мушкilot аз он иборат аст, ки ба ҳамгироии принсипҳои иқтисодӣ даврӣ (ИД) ба барномаҳои муҳандисии саноатӣ ва илмҳои экологӣ барои қонё кардани ниёзҳои афзоянда ба амалияҳои устувори саноатӣ тамарқуз кунанд. Яке аз тавсияҳо ин аст, ки барномаҳои таълимӣ барномаҳои муҳандисӣ, масалан, дар Донишгоҳи технологии Тоҷикистон (ДТТ) васеъ карда шаванд, то мавзӯҳо дар бораи системаҳои идоракунии партовҳо ва технологияҳои коркарди партовро дар бар гиранд. Бо ворид кардани ин фанҳо ба курсҳои асосии муҳандисӣ, донишҷӯён дар бораи усулҳои наватарин дар идоракунии партовҳои саноатӣ ва коммуналӣ, инчунин тарҳрезӣ ва татбиқи системаҳои коркарди такрорӣ дониш мегиранд. Дигар тавсияи асосӣ ин таҳияи курсҳои мушаххас оид ба технологияҳои устувори энергетикӣ ва амнияти экологӣ мебошад. Ин курсҳо бояд принсипҳои ИД-ро дар бар гиранд, махсусан дар соҳаҳои, ба монанди технологияҳои партов ба энергия ва усулҳои тозатари истеҳсолот.

Барои ворид намудани принсипҳои иқтисодӣ даврӣ (ИД) ба барномаҳои молия ва иқтисод дар муассисаҳои таълимӣ, аз қабилӣ Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон, таҳияи барномаи таълимӣ ба молияи сабз ва сиёсати устувори иқтисодӣ бояд нигаронида шуда бошанд. Инро тавассути ҷорӣ намудани курсҳои махсус оид ба иқтисодиёти даврӣ, стратегияҳои сармоягузори устувор ва механизмҳои маблағгузори сабз ба даст овардан мумкин аст. Ин курсҳо ба донишҷӯён дар фаҳмидани он, ки ҷи гуна воситаҳои молиявӣ метавонанд ташаббусҳои ИД-ро, аз қабилӣ коҳиши партовҳо, коркарди дубора ва сармоягузориҳои технологияи сабз (EST) дастгирӣ кунанд, кӯмак мекунад. Аз ҷумла омӯзиши мисолҳои нақши муассисаҳои молиявӣ дар пешбурди инноватсия

Co-funded by
the European Union

ИД ва таъмини маблағгузорӣ барои лоиҳаҳои устувор, ин барномаҳо донишҷӯёнро барои роҳбарӣ дар соҳаи молияи даврӣ омода мекунанд.

Илова бар ин, донишгоҳ бояд бо бонкҳо ва муассисаҳои молиявии маҳаллӣ барои таҳияи лоиҳаҳои тадқиқотии амалӣ оид ба сармоягузориҳои устувор ва механизмҳои маблағгузорӣ барои амалияи ИД ҳамкорӣ кунад. Чунин шарикӣ ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки дар таҳияи сиёсатҳои молиявӣ, ки моделҳои даврии тижоратро пешбарӣ мекунанд, аз қабili имтиёзҳои андоз, тарофаҳои устувор ва маблағгузориҳои энергияи барқароршаванда ё технологияҳои партов ба энергия, таҷрибаи амалӣ ба даст оранд. Ин ҳамкорӣ бо бахши молиявӣ хатмкунандагонро барои эҷод ва идора кардани сохторҳои молиявӣ, ки барои гузаштани Тоҷикистон ба иқтисоди устувортар ва аз захираҳои каммасраф заруранд, омода мекунанд.

Туркманистон

Дар Туркманистон, бо назардошти вобастагии ин кишвар аз соҳаҳои саноат, аз қабili газ, нафту кимиё ва насосӣ, ҳамгирӣ кардани принципҳои иқтисоди даврӣ (ИД) ба таҳсилоти олий махсусан муҳим аст. Ин соҳаҳо ҳам ба муҳити зист ва ҳам ба иқтисодиёт таъсири назаррас доранд ва гузаштан ба таҷрибаҳои устувори бештар тавассути ИД ба кам кардани партовҳо ва баланд бардоштани самаранокии захираҳо мусоидат мекунанд.

Барои ноил шудан ба ин ҳадаф, стратегияи таълимии Туркманистон бояд ба барномаҳои муҳандисии саноатӣ ва идоракунии муҳити зист тавассути ҷорӣ намудани модулҳои махсус оид ба самаранокии энергия, технологияҳои барқароршавандаи энергия ва истифодаи устувори захираҳо тамаркуз кунад. Ин курсҳо бояд ба мучахҳаз кардани донишҷӯён бо малақаҳои зарурӣ барои кор дар соҳаҳои асосии иқтисодиёти Туркманистон нигаронида шуда, ба кам кардани сарфи энергия ва кам кардани партовҳои саноатӣ тавачҷӯх зоҳир карда шаванд. Шарикӣ бо саноатҳои маҳаллӣ, бахусус дар бахшҳои газ ва нафту кимиё, метавонад барои донишҷӯён имкониятҳои амалӣ фароҳам оварад, ки концепсияҳои ИД ба монанди коркарди такрорӣ ва идоракунии партовҳоро дар давоми таҳсил истифода баранд. Ин ташаббусҳо инчунин ба паҳн кардани технологияҳои устувори истеҳсолӣ, ки бевосита ба соҳаҳои пешрафтаи кишвар татбиқ мешаванд, мусоидат хоҳанд кард.

4. Ҳамкорӣ бо ҷонибҳои манфиатдор

Гузариш ба иқтисоди даврӣ (ИД) дар Осиёи Марказӣ иштироки назарраси доираи васеи ҷонибҳои манфиатдорро талаб мекунанд. Ҳукуматҳо, корхонаҳо, ташкилотҳои ҷамъиятӣ (ТҶ), муассисаҳои таълимӣ, истеъмолкунандагон ва бозигарони занҷири таъминот ҳама дар ин дигаргунсозӣ нақши муҳим мебозанд. Таҳлили охиринаи ҷонибҳои манфиатдор, ки дар Қазоқистон, Узбекистон, Тоҷикистон ва Туркманистон гузаронида шуд, ҳам имкониятҳо ва ҳам мушкилоти марбут ба ҷалби ин гурӯҳҳои гуногунро ба ташаббусҳои ИД таъкид мекунанд. Ин тавсия як қатор

Co-funded by
the European Union

амалхоро барои афзоиши иштирок, беҳбуди ҳамкорӣ ва рафъи монеаҳо дар роҳи қабули ИД дар минтақа муайян мекунад..

Мустаҳкам намудани ҳамкорӣ бо мақомотҳои давлатӣ

Мақомоти давлатӣ дар Осиёи Марказӣ, бахусус Туркманистон ва Тоҷикистон ба ташаббусҳои ИД таъсири назаррас доранд. Қобилияти онҳо дар ташаккули қоидаҳо, эҷоди сиёсатҳо ва захираҳои молиявии мустақим барои татбиқи ИД дар соҳаҳои мухталиф муҳим аст. Аммо, таҳлили ҷонибҳои манфиатдор нишон медиҳад, ки сарфи назар аз таъсири ҳукуматҳо, тавачҷӯҳи онҳо ба пешбурди фаъолони ташаббусҳои ИД гуногун аст.

Барои ҳалли ин масъала мақомоти давлатӣ бояд дар ташкили заминаи меъёрие, ки ба гардиш мусоидат мекунад, фаъолони иштирок намоянд. Ин кор бо сиёсатмадоронро барои таҳия ва навсозии муқаррароти мувофиқ, ки ИД-ро дастгирӣ мекунад, дар бар мегирад.

Барои ба таври муассир ҷалб кардани сиёсатмадорон ва ниҳодҳои давлатӣ дар пешбурди принципҳои иқтисоди даврӣ (ИД) дар Осиёи Марказӣ, тавачҷӯҳ ба таҳсилот, ҳамкорӣ ва ҳавасмандкунӣ зарур аст. Сиёсатгузoron ба ташаббусҳои мақсадноки таълимӣ, аз қабилҳои семинарҳо, семинарҳо ва барномаҳои таҳкими тавонмандӣ ниёз доранд, ки манфиатҳои дарозмуддати иқтисодӣ ва экологии ИД-ро нишон медиҳанд. Ин барномаҳо бояд намунаҳои бомуваффақияти сиёсатҳои ИД дар саросари ҷаҳонро нишон диҳанд ва ба сиёсатмадорон воситаҳоеро барои эҷоди як ҷаҳорҷӯбаи танзимкунандаи мувофиқ таъмин кунанд. Илова бар ин, ташкили мизҳои мудаввари ҳукумат ва саноат ва шарикҳои давлат ва бахши хусусӣ метавонанд ба ҳамкориҳои байни мансабдорони калидии давлатӣ ва роҳбарони бахши хусусӣ мусоидат намуда, ба ташаккули диди муштарак барои рушди устувор мусоидат намояд. Тавассути чунин шарикӣ, ҳукуматҳо метавонанд дастгирии танзимкунанда ва молиявии барои соҳибкоронро барои татбиқи таҷрибаҳои ИД ҳангоми ҷамоаҳои ин кӯшишҳо бо ҳадафҳои рушди миллӣ таъмин намоянд.

Таҳияи харитаҳои қонунгузорӣ ва асбобҳо барои татбиқи ИД ба ҳукуматҳо роҳнамоии равшанеро дар бораи чӣ гуна ворид кардани принципҳои даврӣ ба қонунҳои мавҷуда фароҳам меорад. Илова бар ин, таъсиси лоиҳаҳои озмоишӣ дар ҳамкорӣ бо мақомоти давлатӣ ба сиёсатмадорон имкон медиҳад, ки манфиатҳои воқеии ИД-ро дар бахшҳои чун идоракунии партовҳо, сохтмон ва энергетика бубинанд ва ба ин васила тавачҷӯҳро ба густариши ин ташаббусҳо дар сатҳи минтақавӣ афзоиш диҳад.

Ҷалби бозигарони асосии бозор дар бахшҳои асосӣ

Бозигарони калони бозор, махсусан дар соҳаҳои захираҳои серталаб, аз қабилҳои нафт, газ ва истихроҷи маъдан, таъсири бузург доранд, вале аксар вақт ба татбиқи таҷрибаҳои СЕ тавачҷӯҳи маҳдуд доранд. Масалан, дар Қазоқистон ширкатҳои бузург дар манзараи иқтисодӣ баргарӣ доранд, аммо онҳо то ҳол ба моделҳои

Co-funded by
the European Union

анъанавии тичорат тамаркуз мекунад, ки фоидаи кӯтоҳмуддатро аз устувори дарозмуддат авлавиат медиҳанд. Таҳлили ҷонибҳои манфиатдор зарурати ғаврии баланд бардоштани огоҳӣ ва нишон додани манфиатҳои СЕ ба ин ширкатҳоро таъкид мекунад..

Қадами аввал барои ҷалби бозигарони асосии бозор барномаҳои таълимӣ мебошад, ки ба манфиатҳои иқтисодии ИД тамаркуз мекунад. Ин барномаҳо бояд барои аз байн бурдани тасаввуроти нодуруст ва нишон диҳанд, ки чӣ гуна ИД метавонад даромаднокиро тавассути самаранокии захираҳо, кам кардани партовҳо ва навоарӣ беҳтар созад. Илова ба барномаҳои таълимӣ, лоиҳаҳои озмоишӣ бояд дар ҳамкорӣ бо корхонаҳои калон барои намоиш додани моделҳои муваффақи ИД оғоз карда шаванд. Ин лоиҳаҳо ҳамчун намунаҳои воқеии он хидмат хоҳанд кард, ки чӣ гуна ширкатҳо метавонанд таҷрибаҳои даврашаклро бидуни қурбонии даромадноки татбиқ кунанд.

Донишгоҳҳо метавонанд бо ширкатҳои бузург барои анҷом додани лоиҳаҳои тадқиқотии муштарак, ки ба рушди навоариҳои ИД, ба монанди ҳалли партовҳо ба энергия ё технологияҳои барқарорсозии захираҳо нигаронида шудаанд, ҳамкорӣ кунанд. Ин лоиҳаҳо метавонанд аз ҳисоби грантҳои тадқиқотии милли маблағгузори карда шаванд ё муассисаҳои байналмилалӣ молиявӣ, ба монанди Бонки Ҷаҳонӣ ё БАТР. Чунин ҳамкорӣ ба ширкатҳо дар озмоиш ва татбиқи стратегияҳои ИД, ки ба эҳтиёҷоти соҳаи онҳо мутобиқ карда шудааст, кӯмак мекунад, ки ҳам аз таҷрибаи тадқиқотии донишгоҳҳо ва ҳам аз дастгирии молиявии беруна баҳра баранд.

Донишгоҳҳо тавассути шӯъбаҳои устувори худ ё мактабҳои тичорӣ метавонанд ба ширкатҳои бузург хидматҳои машваратии мувофиқ пешниҳод кунанд ва ба онҳо дар таҳия ва татбиқи стратегияҳои ИД, ки мушкилоти мушаххаси соҳаро ҳал мекунад, кӯмак расонанд. Ин ҳадамотҳои машваратӣ метавонанд дар яқҷоягӣ бо барномаҳои давлатӣ, ки рушди устувори тичоратро дастгирӣ мекунад ё бо сарчашмаҳои байналмилалӣ маблағгузори маблағгузори карда шаванд.

Дастгирии корхонаҳои хурд ва миёна (КХМ)

Корхонаҳои хурду миёна (КХМ) дар иқтисоди Осиёи Марказӣ, бахусус дар бахшҳои кишоварзӣ, коркарди ғизо ва нассочӣ нақши муҳим доранд. Бо вучуди ин, корхонаҳои хурду миёна аксар вақт захираҳо, дониш ва иқтидори мустақилона татбиқи амалияи ИД надоранд. Таҳлили ҷонибҳои манфиатдор нишон медиҳад, ки гарчанде ки корхонаҳои хурду миёна дар Ўзбекистон таъсири афзоянда ба ИД ба даст меоранд, онҳо то ҳол бо монеаҳои ҷиддӣ барои дастрасӣ ба дастгирии молиявӣ ва техникӣ рӯбарӯ ҳастанд. Ҳамзамон, корхонаҳои хурду миёна дар Туркманистон сатҳи пасти нуфузро нишон медиҳанд, ки зарурати дастгирии бештари мақсаднок дар ин соҳаро нишон медиҳад.

Илова ба барномаҳои, ки метавонанд барои ширкатҳои бузург, бахусус КХМ амалӣ шаванд, донишгоҳҳо метавонанд бизнес-инкубаторҳои ба ИД нигаронидашударо таъсис диҳанд, ки ба КХМ дастрасӣ ба таҷриба, захираҳо ва имкониятҳои маблағгузориро барои кӯмак расонидан ба онҳо дар рушди моделҳои устувори тичорат фароҳам оранд. Чунин инкубаторҳо метавонанд барномаҳои менторӣ,

Co-funded by
the European Union

имкониятҳои шабакавӣ ва дастрасӣ ба маблағгузори тухмиро барои стартапҳои ИД пешниҳод кунанд. Бо ҷалби дастгирии барномаҳои миллии инноватсионӣ ё агентҳои байналмилалӣ маблағгузорӣ, аз қабилӣ Созмони рушди саноатии Созмони Милали Муттаҳид (СММ), донишгоҳҳо метавонанд инкубаторҳоро бо захираҳои кофӣ таъмин кунанд ва ба рушди тичорат дар асоси ИД ба таври муассир мусоидат кунанд.

Донишгоҳҳо метавонанд ҳамчун миёнарав амал кунанд, то ба КХМ дар дастрасӣ ба имкониятҳои маблағгузорӣ барои татбиқи таҷрибаҳои ИД кӯмак расонанд. Ин метавонад кӯмак ба корхонаҳои хурду миёна дар дархости грантҳо, қарзҳои камфоиз ё субсидияҳо аз барномаҳои давлатӣ ё агентҳои байналмилалӣ маблағгузорӣ, ба монанди БАТР ё Барномаи Рушди Созмони Милали Муттаҳид (UNDP) дар бар гирад. Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд ба корхонаҳои хурду миёна омӯзиши саводнокии молиявӣ пешниҳод намуда, ба онҳо дар фаҳмидани тарзи таъмини молия ва татбиқи стратегияҳои иқтисодии давраҳои камхарҷ кӯмак расонанд.

Донишгоҳҳо метавонанд ҷоизаҳои ИД ва барномаҳои эътирофро эҷод кунанд, ки корхонаҳои хурду миёнаро барои ӯҳдадории онҳо ба устуворӣ ва иқтисодиёти даврӣ эътироф мекунанд. Чунин мукофотҳо метавонанд огоҳии корхонаҳои хурду миёнаро, ки дар устуворӣ пешсафанд, баланд бардоранд ва дигар корхонаҳоро барои пайравӣ қардан илҳом бахшанд. Барномаҳои эътироф метавонанд аз ҷониби ҳукуматҳои маҳаллӣ, ассотсиатсияҳои саноатӣ ё созмонҳои байналмилалӣ, аз қабилӣ Бунёди Эллен Макартур, ки инноватсияро дар соҳаи ИД дар саросари ҷаҳон пешбарӣ мекунанд, сарпарастӣ қарда шаванд.

Баланд бардоштани мақоми ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва институтҳои академӣ

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва институтҳои академӣ ҷонибҳои муҳими манфиатдор дар пешбурди ИД дар Осиёи Марказӣ мебошанд. Таҳлили ҷонибҳои манфиатдор нишон медиҳад, ки ин созмонҳо дар пешбурди ташаббусҳои рушди устувор, бахусус дар Қазоқистон ва Тоҷикистон, фаълоне иштирок мекунанд ва ҳавасмандии зиёд доранд. Аммо, сарфи назар аз сатҳи баланди тавачҷӯх ва ҷалби онҳо, таъсири умумии онҳо дар муқоиса бо сохторҳои давлатӣ ва тичорати калон мӯътадил боқӣ мемонад.

Ҷалби ташкилотҳои ҷамъиятӣ ба ташаббусҳои даврии иқтисодиёт (ИД) барои эҷоди кӯшишҳои муассир ва ба ҷомеа нигаронидашудаи устуворӣ муҳим аст. Донишгоҳҳо метавонанд аз тавонмандиҳои тадқиқотӣ, захираҳои таълимӣ ва ҷалби донишҷӯён истифода баранд, то ҳамкориҳои самаранокро бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки аксар вақт бо ҷомеаҳои маҳаллӣ робитаи мустақкам доранд ва таҷриба дар таблиғоти экологӣ доранд.

Co-funded by
the European Union

Дуюм, донишгоҳҳо метавонанд бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ барои якҷоя таҳия ва татбиқи барномаҳои фарогирии ҷомеа, ки огоҳии ҷомеаро оид ба принципҳои амалияҳои ИД баланд мебардоранд, ҳамкорӣ кунанд. Ин барномаҳо метавонанд маъракаи таълимӣ, ташаббусҳои маҳаллии ИД, аз қабилӣ барномаҳои коркарди такрорӣ ё лоиҳаҳои энергия тозаро дар бар гиранд, ки ҳамаи онҳо метавонанд аз ҷониби донишҷӯён ва омӯзгорон дастгирӣ карда шаванд. Тавассути чунин ҳамкориҳо, донишгоҳҳо метавонанд барои васеъ кардани доираи ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар ҷамоатҳо, бо истифода аз тадқиқоти академӣ барои эҷоди тағйироти пурмазмун дар сатҳи ибтидоӣ кӯмак расонанд.

Ниҳоят, донишгоҳҳо метавонанд тавассути пешниҳоди таҷрибаҳои омӯзишӣ ва техникӣ ба ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар талошҳои эҷоди тавонмандӣ сахм гузоранд ва ба онҳо дар таҳияи сохторҳои қавитари амалиётӣ барои татбиқи лоиҳаҳои марбут ба ИД кӯмак расонанд. Ин метавонад пешниҳоди семинарҳо оид ба навиштани грантҳо, идоракунии лоиҳа ва ҳамгирӣ кардани таҷрибаҳои ИД ба барномаҳои ташкилотҳои ҷамъиятиро дар бар гирад. Бо ташкили экосистемаи муштарак, ки дар он донишгоҳҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ якҷоя кор мекунанд, ҳарду созмон метавонанд таъсири худро дар пешбурди устуворӣ ва татбиқи принципҳои ИД дар ҷомеа ба ҳадди аксар расонанд.

Тақвияти ҳамкорӣ бо истеъмолкунандагон ва занҷирҳои таъминот

Истеъмолкунандагон ва иштирокчиёни занҷираи таъминот ба монанди таъминкунандагон ва ширкатҳои логистикӣ дар гузариш ба ИД нақши муҳим доранд. Бо вучуди ин, таҳлили ҷонибҳои манфиатдор нишон медиҳад, ки ин гурӯҳҳо дар айни замон ба ташаббусҳои ИД камтар тавачҷӯх ва таъсир доранд. Ин махсусан мушкул аст, зеро рафтори истеъмолкунандагон ва таҷрибаҳои занҷири таъминот ба қабули маҳсулот ва равандҳои даврӣ мустақиман таъсир мерасонанд.

Пешбурди ҷалби истеъмолкунандагон ва занҷири таъминот дар ташаббусҳои иқтисодӣ даврӣ (ИД) равиши бисёрҷанбаро талаб мекунад, ки таълим, тадқиқот ва ҳамкорӣ бо ҷонибҳои манфиатдори соҳаро муттаҳид мекунад. Донишгоҳҳо метавонанд дар баланд бардоштани огоҳии истеъмолкунандагон ва ташвиқи таҷрибаҳои устувор дар занҷирҳои таъминот тавассути таҷрибаи тадқиқотӣ, ҷалби донишҷӯён ва шарикӣ бо саноат нақши калидӣ бозанд.

Донишгоҳҳо метавонанд истеъмолкунандагонро тавассути маъракаи таълимӣ ва барномаҳои аутриҷӣ ҷалб кунанд, ки одатҳои истеъмолии устувор ва манфиатҳои ИД-ро таълим мекунанд. Ин ташаббусҳо метавонанд ташкили семинарҳо, семинарҳо ва лексияҳои оммавӣ дар мавзӯҳои кам кардани партовҳо, коркарди такрорӣ ва аҳамияти интиҳоби маҳсулоти даврӣ дар бар гиранд. Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд аз платформаҳои рақамӣ ва васоити ахбори иҷтимоӣ истифода баранд, то ба аудиторияи васеътар тавассути инъикоси мисолҳо ва тадқиқоте, ки манфиатҳои экологӣ ва иқтисодии истеъмолии устуворро нишон медиҳанд, истифода баранд. Бо таълим додани истеъмолкунандагон, донишгоҳҳо метавонанд ба афзоиши талабот ба маҳсулоти даврӣ ва тағир додани рафтор дар сатҳи инфиродӣ ва ҷомеа кӯмак расонанд.

Co-funded by
the European Union

Дар паҳлӯи занҷири таъминот, донишгоҳҳо метавонанд бо корхонаҳо ва соҳаҳо барои пешбурди амалияи устувори занҷири таъминот тавассути тадқиқот ва ҳамкорӣ зич ҳамкорӣ кунанд. Инро тавассути кор бо ширкатҳо барои гузаронидани аудити занҷираи таъминот, муайян кардани имкониятҳои кам кардани партовҳо, баланд бардоштани самаранокии захираҳо ва ворид кардани маводҳои даврӣ ба равандҳои истеҳсоли ба даст овардан мумкин аст. Донишгоҳҳо инчунин метавонанд барои роҳбарони занҷираи таъминот барномаҳои омӯзишӣ ва семинарҳо пешниҳод кунанд, ки онҳоро бо малака ва дониш барои татбиқи стратегияҳои даврии истеҳсоли, ба монанди системаҳои даврии пӯшида, бастабандии устувор ва ташаббусҳои коҳиши партовҳо мучаҳҳаз кунанд. Илова бар ин, донишгоҳҳо метавонанд тавассути мусоидат ба лоиҳаҳои тадқиқотии муштарак байни саноат ва шарикони академӣ барои таҳияи қарорҳои инноватсионӣ, ки устувори занҷираи таъминотро беҳтар мекунанд, ҳамчун фасилитатор амал кунанд.

Бо ҷалби фаъолони истеъмолкунандагон ва занҷирҳои таъминот, донишгоҳҳо метавонанд дар бунёди бозори қавитар барои маҳсулоти даврӣ қўмак расонанд ва соҳибкоронро барои қабули амалияҳои устувор ва давршакл ҳавасманд кунанд, ки дар ниҳояти кор гузариши васеътар ба иқтисодиёти давршаклро дастгирӣ кунанд.

Хулоса

Нақшаи амал чаҳорҷӯби стратегиро барои ҳамгирии принципҳои иқтисодии даврӣ (ИЭ) ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ (МТОК) дар Осиеи Марказӣ фароҳам меорад. Азбаски минтақа бо мушкилоти ҷиддии экологии марбут ба идоракунии партовҳо, камшавии захираҳо ва фишорҳои индустрикунонии босуръат рӯбарӯ аст, барои донишгоҳҳо роҳбарии гузариш ба таҷрибаҳои устувор муҳим аст. Бо ҳамгирии ИД ба барномаҳои таълимӣ, ташаббусҳои тадқиқотӣ ва амалиёти МТОК, донишгоҳҳо метавонанд ҳамчун омилҳои асосии инноватсия, идоракунии муҳити зист ва рушди устувори иқтисодӣ амал кунанд.

Амалҳои пешниҳодшуда аҳамияти таҳияи ӯҳдадорӣ возеҳи институтсионалиро нисбат ба ИД бо тавачҷӯҳ ба ҳамгирии принципҳои ИД ба барномаҳои таълимӣ ҳамаи шӯъбаҳо, гузоштани ҳадафҳои андозашаванда ва ҳамоҳангсозии стратегияҳо бо сиёсатҳои устувори миллӣ ва минтақавӣ таъкид мекунад. Илова бар ин, нақша ба зарурати ҳамгирии ИД ба амалиёти кампус таъкид мекунад, ки дар он донишгоҳҳо метавонанд ҳамчун модели зиндаи амалияи даврӣ тавассути татбиқи стратегияҳои коҳиши партовҳо, тадбирҳои самаранокии энергия ва амалияи устувори харид хизмат кунанд.

Чалби донишҷӯён як самти асосии нақшаи амал оид ба ташаккули насли ояндаи пешвоёни устувор мебошад. Хуччат пешниҳод мекунад, ки созмонҳои донишҷӯёни ба ИД нигаронидашуда, пешниҳоди имкониятҳои омӯзишӣ дар асоси лоиҳа ва пешниҳоди ҳавасмандӣ ба монанди стипендия ва грантҳои тадқиқотӣ. Ин ташаббусҳо на танҳо фаҳмиши донишҷӯёнро дар бораи ИД беҳтар мекунад, балки инчунин иштироки амалиро дар ҳалли мушкилоти воқеии рушди устувор ташвиқ мекунад.

Нақшаи амал инчунин ба ҳамкориҳои ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла мақомоти давлатӣ, бозигарони асосии бозор, корхонаҳои хурду миёна, созмонҳои ғайридавлатӣ ва бозигарони занҷири таъминот даъват мекунад. Тақвияти ҳамкорӣ тавассути барномаҳои таълимӣ, шарикӣ тадқиқотӣ, ҳамкориҳои бахши давлатӣ ва хусусӣ ва механизмҳои маблағгузорӣ барои эҷоди экосистемаи қавӣ, ки қабули густурдаи ИД -ро дастгирӣ мекунад, зарур аст. Илова бар ин, таблиғоти оммавӣ ва фарогирии ҷомеа ҳамчун унсурҳои муҳим дар баланд бардоштани огоҳӣ ва мусоидат ба тағирёбии васеътари ҷомеа ба таҷрибаҳои устувор ҳисобида мешаванд.

Дар хулоса, тавсияҳо равиши ҳамаҷониба ва муассирро барои пешбурди иқтисодии даврӣ дар Осиеи Марказӣ тавассути муассисаҳои таҳсилоти олии пешниҳод мекунад. Бо тамаркуз ба таҳсилот, тадқиқот, амалияи амалиётӣ ва ҳамкорӣ бо ҷонибҳои гуногуни манфиатдор, ҳадафи стратегия баргараф кардани монеаҳои мавҷуда ва фароҳам овардани роҳ барои устувори дарозмуддат, устуворӣ ва рушди иқтисодӣ дар минтақа мебошад.